

Toplumsal Politika Dergisi

Turkish Journal of Social Policy

e-ISSN: 2717-9338

Başvuru: 04.04.2025 Kabul: 24.05.2025

Araştırma Makalesi / Research Article

Anne Baba Stres Ölçeği'nin Türkçe Uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Turkish Adaptation of the Parental Stress Scale: A Validity and Reliability Study

Osman AKAY ¹

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, ebeveynlik sürecinde yaşanan stresin ölçülmesinde kullanılan Anne Baba Stres Ölçeği'nin (Parental Stress Scale- PSS) Türkçeye uyarlanmasıdır. Araştırmanın örneklemini, İstanbul Bakırköy Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi Çocuk Psikiyatri Polikliniği ve Kliniklerine başvuran, duygusal, davranışsal veya ruhsal bozukluğu olan çocuklara sahip, çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 251 gönüllü ebeveyn oluşturmaktadır. Veriler, Demografik Bilgi Formu ve PSS kullanılarak yüz yüze görüşme yöntemiyle toplanmıştır. Ölçeğin kapsam geçerliliği Davis tekniği ve uzman paneli ile değerlendirilmiştir. Yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla önce Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA), ardından Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) uygulanmıştır. Güvenirlik, Cronbach's alfa iç tutarlılık katsayısı ile değerlendirilmiştir. Parental Stress Scale (PSS)'nin Türkçe uyarlamasının 15 madde, 4 faktörlü bir yapı sergilediği belirlenmiştir. Faktör analizi sonucunda ölçek maddeleri; Rol Stresi, Rol Ödülü, Rol Tatmini ve Rol Yükü olarak dört alt boyutta toplanmıştır. Bulgular, ölçeğin Türkçe versiyonunun ebeveynlik stresini geçerli ve güvenilir şekilde ölçebileceğini göstermektedir. Bu yönüyle ölçek, klinik ve akademik alanlarda ebeveynlik stresini değerlendirmek için etkili bir araç olarak kullanılabilir.

Anahtar kelimeler: Stres, Anne baba stresi, Psikometrik değerlendirme, Ölçek uyarlama

ABSTRACT

The aim of this study is to adapt the Parental Stress Scale (PSS), which is used to measure stress experienced in the parenting process, into Turkish. The study sample consisted of 251 volunteer parents who had children with emotional, behavioral, or psychological disorders and who applied to the Child Psychiatry Outpatient Clinic and Inpatient Units of Bakırköy Mental Health and Neurological Diseases Training and Research Hospital in Istanbul and agreed to participate in the study voluntarily. Data were collected through face-to-face interviews using a Demographic Information Form and the PSS. The content validity of the scale was assessed using the Davis technique and expert panel evaluation. To determine construct validity, Exploratory Factor Analysis (EFA) was conducted first, followed by Confirmatory Factor Analysis (CFA). Reliability was evaluated using Cronbach's alpha internal consistency coefficient. The Turkish adaptation of the Parental Stress Scale (PSS) was found to consist of 15 items and exhibit a four-factor structure. The factors identified through factor analysis were Parental Role Stress, Parental Reward, Parental Satisfaction, and Parental Burden. Findings indicate that the Turkish version of the scale is a valid and reliable tool for measuring parenting stress. Therefore, the scale can be effectively used in both clinical and academic settings for the assessment of parental stress.

Keywords: Stress, Parental stress, Psychometric evaluation, Scale adaptation.

¹ Dr. Öğr. Görevlisi. – İstanbul Medipol Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Fakültesi. Sosyal Hizmet Bölümü. İstanbul, Türkiye. ORCID: 0000-0002-2723-0901

1. Kavramsal Çerçeve

1.1.Stres Kavramı

Duygusal ya da psikolojik sıkıntıların sonucu olarak ortaya çıkan ve yaşam olaylarına verilen içsel tepki olarak tanımlanabilecek stres, bireylerin kişisel ve çevresel kaynakları yönetmede sınırın aşıldığını hissetmelerine neden olmaktadır. Stres, bireylerin yaşamlarını önemli ölçüde etkileyebilecek durumlar karşısında zarar görebileceklerini, risk altında olabileceklerini düşündükleri bir süreçtir (Teater, 2015, s. 34). Bu kavram dört ana bölümde ele alınabilir: a) Stres kaynağı, bireylerin başa çıkma kapasitelerini aşan olaylar (Lessenberry & Rehfeldt, 2004, s. 232); b) Zorlanma, stresin fiziksel ve duygusal yansımaları (Sheridan & Radmacher, 1998, s. 121); c) Baş etme kaynakları, sosyal destek ve bireysel beceriler; d) Baş etme stratejileri, stresin etkilerini azaltmaya yönelik tutum ve davranışlardır.

1.2.Anne Babalık ve Anne Baba Stresi

Anne baba-çocuk ilişkisi, çoğu yetişkin için en kalıcı ve duygusal bağlardan biridir. Bu bağlamda, ebeveynlik, hem yoğun mutluluk hem de çeşitli zorlukları beraberinde getiren bir süreçtir (Nomaguchi & Milkie, 2003, s. 360). Ebeveynliğin getirdiği güçlükler, zaman zaman bu mutluluğun önüne geçerek “anne baba stresi” olarak kavramsallaştırılan ciddi rol zorlanmalarına neden olabilmektedir (Deater-Deckard, 2004, s. 7). Tüm aileler yaşamlarında stresli olaylarla karşılaşmakta, bu olayların ailenin işlevselliğini tehdit etmesine karşı çeşitli başa çıkma yolları geliştirmeye çalışmaktadır.

Bireylerin yaşam döngüsü içinde karşılaştıkları dönemsel değişimler, stres kaynaklarını şekillendirmektedir. Ailenin kurulmasıyla başlayan bu değişim süreci, ebeveynlik, çocukların ihtiyaçlarını karşılama ve eğitim süreçleriyle devam eder (Gladding, 2015, s. 84). Bu evrelerin her biri, anne babalar için yeni sorumluluklar ve dolayısıyla yeni stres kaynakları oluşturur (Şahin, 1995).

Anne babalık, bireylerin kişilik özellikleri, iş yaşamları, evlilik ilişkileri, sosyal çevreleri ve çocuklarının bireysel özelliklerinden etkilenmektedir. Bu çoklu etkenler, ebeveynlerin psikolojik iyi oluş düzeylerini ve dolayısıyla ebeveynlik davranışlarını belirlemektedir (Belsky, 1984, s. 88). Ebeveyn rolünde zorlanma, bireyin çocuklarının davranışlarından duyduğu hayal kırıklığı, rollerinin getirdiği sorumluluklarla baş edememe ve ebeveyn-çocuk ilişkisinden tatmin olamama gibi çok boyutlu durumları kapsar (Pearlin, 1989, s. 242; Simon, 1992, s. 27).

Bu zorlanmalar, yalnızca nesnel koşullardan değil, aynı zamanda ebeveynin sosyal beklentilere cevap veremeyeceğine dair öznel algısından da kaynaklanabilir (Goode, 1960, s. 485). Ebeveyn-çocuk ilişkilerinin kalitesi, ebeveynin ruh sağlığı üzerinde doğrudan belirleyici etkiye sahiptir (Milkie ve ark., 2008; Nomaguchi, 2012).

Abidin’in (1990) modeline göre, ebeveyn davranışları; kişilik özellikleri, evlilik ilişkilerinin düzeyi, iş yaşamı, çevresel etkileşimler ve günlük yaşam olaylarının etkileriyle şekillenir. Ayrıca çocuğun

özellikleri de stresin şiddetini etkiler; uyum düzeyi, ruh hali, dikkat dağınıklığı gibi bireysel nitelikler stres düzeyini artırabilir (Abidin, 1990, s. 410).

Aile, açık bir sistem olarak hem içsel hem de dışsal etkenlerden etkilenir. Çocukların davranışları, iletişim güçlükleri, ekonomik zorluklar, ebeveynlerin birbirlerine zaman ayıramaması gibi pek çok unsur ailede stres yaratır. Bu tür zorluklar, işlevselliği zedeleyen bir baskıya dönüşebilir (Gladding, 2015, s. 93).

Abidin'e (1995) göre stres kaynakları; anne babaya, çocuğa ve yaşam olaylarına bağlı olarak üç ana kategoride toplanır. Bunun yanı sıra Coleman (2011) ve Gladding (2015) gibi araştırmacılar, bu kaynakları zamansal ekseninde "dikey" ve "yatay" olarak da sınıflandırmıştır. Dikey stres faktörleri, geçmişten miras alınan aile tutumları ve travmaları kapsarken; yatay stres faktörleri, yaşam döngüsündeki geçişlerle ilgilidir. Özellikle ani kayıplar ve ekonomik krizler bu kapsamda değerlendirilir.

Stres ayrıca bireysel, çekirdek aile, geniş aile, çevre ve toplumsal düzeylerde de sistematik olarak analiz edilmelidir (Carter & McGoldrick, 1999). Genetik özellikler, sağlık durumu, ev içi şiddet, alkol-madde kullanımı gibi faktörler bireysel ve çekirdek aile düzeyinde; iş koşulları, sosyal çevre ve toplumsal önyargılar gibi faktörler ise çevresel ve sosyopolitik düzeyde stres yaratmaktadır.

Ebeveynlik stresini etkileyen faktörlerden biri de toplumsal dönüşümlerdir. Özellikle kadınların iş gücüne katılımındaki artış, çocuk bakımının planlanması gibi yeni sorumluluklarla ebeveynleri ek stres yükleriyle karşı karşıya bırakmıştır (Bied, 1997, s. 810). Ayrıca son yıllarda "yoğun annelik" ve "ilgili babalık" normlarının yükselişi, ebeveynlik rollerine yönelik beklentileri artırarak stres düzeyini daha da yükseltmiştir (Milkie & Denny, 2014, s. 242).

Toplumda genellikle anne baba stresinin en yoğun olduğu dönem olarak erken çocukluk yılları görülse de yaşam evreleri modeli bu stresin zamanla sona ermediğini, biçim değiştirdiğini savunmaktadır (Pearlin, 1999). Anne baba olmak, çocuk yetişkinliğe geçtikten sonra dahi devam eden bir süreçtir (Umberson, 1992).

Çocukların gelişim dönemlerine göre stres faktörleri farklılaşmaktadır. Yenidoğan döneminde bakım sorumlulukları ve yorgunluk öne çıkarken (Fox, 2009), okul çağı çocuklarında ders başarısı, arkadaş ilişkileri gibi faktörler ebeveyn stresini şekillendirir (Nomaguchi, 2012). Ergenlik veya yetişkinlik dönemindeki çocuklar ise, ebeveynleri için ekonomik bağımsızlık, sosyal destek sistemleri ve yasal sorunlarla ilişkili stres faktörleri oluşturabilir (Greenfield & Marks, 2006). Bu durum, çocukların her yaş evresinde ebeveynler için kendine özgü stres kaynakları yaratabileceğini göstermektedir.

1.3. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın temel amacı, ebeveynlik sürecinde yaşanan stresin ölçülmesine yönelik olarak Berry ve Jones (1995) tarafından geliştirilen Anne Baba Stres Ölçeği'ni (Parental Stress Scale - PSS) Türkçeye

uyarlamak ve ölçeğin geçerlik ile güvenilirlik özelliklerini incelemektir. Türkiye’de ebeveynlik stresini ölçmeye yönelik az sayıda geçerli ve güvenilir araç bulunmaktadır. Özellikle hem olumlu hem de olumsuz ebeveynlik deneyimlerini dikkate alan kapsamlı bir ölçüm aracına duyulan ihtiyaç bu çalışmanın çıkış noktasını oluşturmuştur. Ölçek daha önce Çince, Malezya Dili, İspanyolca, Portekizce, Yunanca ve Norveççe gibi farklı dillere uyarlanmış; çeşitli faktör yapıları ve güvenilirlik düzeyleriyle rapor edilmiştir. Türkiye bağlamında yapılan çalışmalar arasında Ebeveyn Stresini ölçmeye yarayan çeşitli araçlar yer almakla birlikte, bu ölçeklerin çoğu daha klinik ve sorun odaklı yapıdadır. PSS'nin ise hem olumlu hem de olumsuz ebeveynlik algılarını dengeleyici bir yapıda olması, Türkçeye kazandırılmasını önemli kılmaktadır.

3.GEREÇ VE YÖNTEM

3.1.Araştırma Modeli: Bu çalışma, nicel araştırma deseninde ve tarama modeli çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Verilerin sayısal olarak analiz edilmesine dayalı bir yapıya sahip olması nedeniyle, nicel araştırma deseni tercih edilmiştir. Tarama modeli ise, belirli bir konuda mevcut literatürü sistematik biçimde inceleyerek araştırmacıya konu hakkında genel bir perspektif sunması ve araştırma sorularının belirlenmesine yardımcı olması açısından uygun bulunmuştur (Neuman, 2013). Araştırma, Sağlık Bakanlığı’na bağlı İstanbul Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi’nin Çocuk ve Ergen Psikiyatri poliklinik ve klinik birimlerinde uygulanmıştır. Çalışmanın yürütüldüğü dönem, araştırma konusunun belirlenmesinden raporlanmasına kadar olan süreci kapsamakta olup Mart 2021 ile Temmuz 2023 tarihleri arasındadır.

3.2.Evren ve Örneklem: Araştırmanın evrenini, Bakırköy Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi (BRSHH) Çocuk Psikiyatri poliklinik ve kliniklerine başvuran; tedavi ve takip süreci devam eden, duygusal, davranışsal ya da ruhsal bozukluklara sahip çocukların ebeveynleri oluşturmaktadır. Örneklem büyüklüğü belirlenirken, ölçeklerin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarında yaygın olarak benimsenen yaklaşıma göre, ölçek madde sayısının 5 ila 10 katı kadar katılımcıya ulaşılması önerilmekte, ancak örneklem sayısının 200’ün altına düşmemesi gerektiği vurgulanmaktadır (Shirayev & Levy, 2017, s. 279; Sümbüloğlu & Sümbüloğlu, 2005, s. 270). Bu doğrultuda, ölçek uyarlama süreci için madde sayısının 10 katı kadar katılımcıya ulaşma önerisi temel alınarak en az 180 ebeveyne ulaşılmasının yeterli olacağı düşünülmüş ancak örneklem sayısının 200’ün altına düşmemesi gerektiği gereğince 251 kişinin verileri analize dahil edilmiştir.

3.3.Veri Toplama Araçları: *The Parental Stress Scale (PSS)*: Berry ve Jones (1995) tarafından ebeveynliğin hem olumlu hem de olumsuz yönlerini göz önünde bulundurarak, ebeveynlerin deneyimlediği stres düzeyini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Bu ölçek, ebeveyn-çocuk ilişkisini ve ebeveynin bu ilişkiye yönelik duygularını değerlendirmeye odaklanmakta, özellikle anne-baba rolünden kaynaklanan stres düzeyini ölçmeyi hedeflemektedir. Diğer stres ölçeklerinden farklı olarak, evlilik,

finansal durumlar veya başka sosyal rollerle ilgili stres faktörlerini dışarda bırakan bir yapıdadır (Berry & Jones, 1995, s. 464).

Ölçeğin geliştirilme sürecinde, örgün eğitime devam eden ve herhangi bir sağlık problemi bulunmayan çocuklara sahip ailelerin yanı sıra; davranım bozukluğu, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, zihinsel yetersizlik, otizm gibi psikiyatrik tanılarla izlenmekte olan çocukların aileleri de çalışmaya dahil edilmiştir. PSS, ebeveynlerin çocuklarıyla ilişkilerini ve bu ilişkiye dair duygularını nasıl değerlendirdiklerini ölçmek amacıyla kullanılmaktadır.

Üç farklı grup üzerinde yürütülen bu çalışmada, diğer ölçeklerin aksine, ebeveyn olmanın olumlu yönlerine de vurgu yapılmıştır. Ölçek, öz-bildirim esasına dayalı olarak uygulanmakta ve toplam 18 maddeden oluşmaktadır. 1, 2, 5, 6, 7, 8, 17 ve 18 numaralı maddeler ters kodlanmıştır. Ölçek, dört alt faktörden oluşmaktadır: Ebeveyn Ödülleri, Ebeveyn Stresörleri, Kontrol Eksikliği ve Ebeveyn Tatmini.

PSS, beşli Likert tipi derecelendirme sistemiyle (1 = Kesinlikle Katılmıyorum, 5 = Kesinlikle Katılıyorum) puanlanmakta olup, toplam puan aralığı 18 ile 90 arasında değişmektedir. Yüksek puanlar daha yüksek düzeyde ebeveyn stresi olarak değerlendirilmektedir. Katılımcılardan ölçeği, çocuklarıyla olan ilişkilerini düşünerek yanıtlamaları istenmektedir.

Güvenirlilik çalışmalarında ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .83 olarak bulunmuş, altı hafta sonra yapılan test-tekrar test uygulamasında bu katsayı .81 olarak ölçülmüştür. Ayrıca aynı hanede hem anneye hem de babaya uygulandığında, cinsiyete bağlı anlamlı bir fark görülmemiştir (Berry & Jones, 1995, s. 465). Bu nedenle ölçeğin hem anneye hem de babaya uygulanabilir olduğu ve cinsiyete bağlı sonuç farklılıklarının anlamlı olmadığı kabul edilmiştir.

Demografik Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından oluşturulan Demografik Bilgi Formunda formu dolduran anne babanın cinsiyeti, yaşı, eğitim durumu gibi demografik özelliklerin yanı sıra çocuğun yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, tanısı gibi bilgiler yer almaktadır.

3.4. Dil ve Kapsam Geçerliliğine yönelik yapılan çalışmalar: Ölçeğin dil geçerliliği çalışmaları kapsamında ilk olarak, ölçeği geliştiren araştırmacılarla iletişime geçilmiş ve Türkçeye uyarlama izni alınmıştır. Sürecin ikinci aşamasında, daha önce benzer çeviri deneyimi bulunduğunu beyan eden iki yeminli tercüman tarafından ölçek, birbirinden bağımsız olarak Türkçeye çevrilmiştir. Bu çeviriler, çocuk ve aile alanında deneyimi bulunan ve en az yüksek lisans düzeyinde eğitime sahip beş sosyal hizmet uzmanı tarafından, ölçeği geliştiren araştırmacıların yayınladıkları makaleler ışığında gözden geçirilmiş ve öneriler oluşturulmuştur.

Hazırlanan çeviri, alanında yüksek lisans eğitimini tamamlamış ve on yılı aşkın mesleki deneyime sahip iki Türkçe öğretmeni tarafından dil ve anlam bütünlüğü açısından kontrol edilerek ölçeğe son hali verilmiştir. Ardından, ölçeğin geri çevirisi bir yeminli tercüman aracılığıyla gerçekleştirilmiş; bu çeviri tez danışmanı ve tez izleme komitesi üyeleri tarafından orijinal ölçekle karşılaştırılarak

değerlendirilmiştir. Kapsam geçerliliği sürecinde, alan uzmanı olarak bir çocuk ve ergen ruh sağlığı uzmanı, bir psikoloji doçenti, bir sosyal hizmet doçenti, bir hemşirelik doçenti, bir sosyal hizmet doktor öğretim üyesi ile çocuk ve aile alanında deneyimi bulunan beş sosyal hizmet uzmanı belirlenmiştir. Uzmanlardan, ölçeğin her bir maddesini 1 ile 4 arasında derecelendirmeleri istenmiştir. Bu derecelendirme, Davis tekniğine göre yapılmıştır. Davis tekniğinde uzmanlar; 1 = "uygun değil", 2 = "madde ciddi olarak gözden geçirilmeli", 3 = "uygun, madde hafifçe gözden geçirilmeli" ve 4 = "çok uygun" şeklinde puanlama yapmaktadır. Kapsam geçerlik indeksi, 3 ve 4 seçeneklerini işaretleyen uzman sayısının toplam uzman sayısına oranlanmasıyla hesaplanmakta ve .80'in üzerinde bir değer beklenmektedir (Rubio ve ark., 2003, s. 97).

3.5. Veri Toplama Süreci: Araştırmaya dahil edilecek katılımcılar, Bakırköy Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi (BRSHH) poliklinik ve kliniklerine tanı ve tedavi amacıyla çocuklarını getiren ebeveynler arasından belirlenmiştir. Dahil edilme ve dışlanma kriterleri dikkate alınarak, çalışmaya katılmaya gönüllü olan ebeveynlerden biri rastgele seçilmiş ve süreç hakkında bilgilendirilmiştir. Katılımcılara, bilgilendirilmiş onam formunu okumaları ve değerlendirmeleri için yeterli süre tanınmıştır. Onam veren katılımcılara, yüz yüze görüşme yöntemiyle anket formu uygulanmıştır.

3.6. Verilerin Analizi: Ölçek uyarlama sürecinde elde edilen veriler, istatistiksel analizler için SPSS 22.0 programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Ölçeğin geçerlilik analizleri kapsamında gerçekleştirilen Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) ise AMOS 15 programı aracılığıyla yapılmıştır. İlk olarak, verilerin dağılımı incelenmiş ve ölçek maddelerinde eksik bırakılan yanıtlar için ortalama değer ataması yöntemi uygulanmıştır. Yapı geçerliliğinin değerlendirilmesi amacıyla Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) gerçekleştirilmiş; bu süreçte hem Varimax hem de Direct Oblimin döndürme yöntemlerinden yararlanılmıştır. Elde edilen faktör yapıları ve uygun olmayan maddelerin çıkarılması sonrasında, AMOS programı ile Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) uygulanarak modelin uyum iyiliği test edilmiştir. Modelin uyum iyiliği indekslerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin güvenilirliğini değerlendirmek amacıyla Cronbach's alfa katsayıları hesaplanmış ve iç tutarlılık düzeyi belirlenmiştir.

3.7. Etik Boyut: Araştırma, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Rektörlüğü Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Başkanlığı'nın 2021/163 sayılı kararı ile etik kurul onayı alınarak yürütülmüştür.

4. BULGULAR

4.1. Dil ve Kapsam Geçerliliğine yönelik bulgular

Dil geçerliliği süreci, ölçek uyarlama çalışmalarının temel adımlarını içerecek şekilde yapılandırılmıştır. Bu süreçte; öncelikle ölçeğin orijinal geliştiricilerinden uyarlama izni alınmıştır. Ardından, iki farklı

yeminli tercüman tarafından ölçek birbirinden bağımsız olarak Türkçeye çevrilmiştir. Elde edilen çeviriler, çocuk ve aile alanında deneyimi bulunan beş sosyal hizmet uzmanı ve tez komitesi üyeleri tarafından semantik açıdan değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler doğrultusunda, iki deneyimli Türkçe öğretmeni tarafından dilsel düzenlemeler yapılarak ölçeğin Türkçe formu oluşturulmuştur.

Çeviri sürecinin ardından ölçeğin geri çevirisi gerçekleştirilmiş ve orijinal form ile karşılaştırılarak tutarlılığı kontrol edilmiştir. Kapsam geçerliliğini değerlendirmek amacıyla, beş akademisyen ve beş deneyimli sosyal hizmet uzmanından oluşan toplam on kişilik bir uzman paneli oluşturulmuştur. Uzmanlardan, her bir maddeyi Davis tekniğine uygun biçimde 1 = “Uygun değil”, 2 = “Ciddi olarak gözden geçirilmeli”, 3 = “Uygun, hafifçe gözden geçirilmeli” ve 4 = “Çok uygun” şeklinde puanlamaları istenmiştir.

Uzman paneli değerlendirmelerine göre, hiçbir uzman ölçek maddelerinden herhangi birini “Uygun değil” (1 puan) olarak değerlendirmemiştir. Yedi madde “Ciddi olarak gözden geçirilmeli” olarak, on bir madde ise “Tamamen uygun” ya da “Küçük değişikliklerle uygun” şeklinde değerlendirilmiştir. Davis tekniği ile yapılan analiz sonucunda, tüm maddelere ilişkin Kapsam Geçerlik İndeksi (KGI) değerlerinin 0.80 ile 1.00 arasında olduğu görülmüştür. Bu bulgular doğrultusunda, ölçeğin kapsam geçerliliği sağlanmış olarak kabul edilmiştir.

4.2. Ölçeğin Yapı Geçerliliği ve Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA)

Bu çalışmada, Berry ve Jones (1995) tarafından geliştirilen “Parental Stress Scale”in Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması gerçekleştirilmiştir. Yapı geçerliliğini değerlendirmek amacıyla öncelikle Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) uygulanmıştır. Ölçekte yer alan maddeler 5’li Likert tipi bir ölçekle puanlanmış olup, elde edilen ortalama madde puanları 7. madde için 1.297 ile 3. madde için 4.231 arasında değişmektedir. Her ne kadar orijinal çalışmada 2. ve 4. maddelerin çıkarıldığı belirtilmiş olsa da Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışmasında bu maddeler de dahil edilerek toplam 18 maddelik orijinal form kullanılmıştır.

AFA öncesinde, ölçeği oluşturan tüm maddeler arasındaki korelasyon matrisi incelenmiş; faktör analizi yapılabirliğini değerlendirmek amacıyla maddeler arasında anlamlı düzeyde korelasyonlar bulunduğu gözlemlenmiştir. Verilerin faktör analizine uygunluğunu test etmek amacıyla Keiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterliliği katsayısı ve Bartlett Küresellik Testi (Sphericity Test) uygulanmıştır. KMO katsayısı .828 olarak bulunmuş; Bartlett Sphericity testi ise 153 serbestlik derecesinde $\chi^2 = 3124.441$ ve $p < .01$ düzeyinde anlamlı çıkmıştır. Bu sonuçlar, verilerin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir. Toplam 251 katılımcıdan elde edilen veriler üzerinden gerçekleştirilen Açımlayıcı Faktör Analizi sırasında, eksik veri sorununu en aza indirmek amacıyla boş bırakılan maddelere “madde ortalaması” yöntemiyle veri ataması yapılmıştır. Bu uygulama ile AFA ve devamında gerçekleştirilen Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) sürecinde veri kaybı yaşanmadan analizler yürütülmüştür. Ölçeğe ilişkin tanımlayıcı verilere Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1. Anne Baba Stres Ölçeği'ne Dair Tanımlayıcı Veriler

Maddeler	Ort.	SS
M1	1,691	,960
M2	2,087	1,414
M3	4,231	1,041
M4	3,545	1,334
M5	1,466	,786
M6	1,411	,787
M7	1,297	,713
M8	1,724	1,050
M9	2,491	1,515
M10	2,858	1,405
M11	2,361	1,362
M12	2,868	1,370
M13	1,910	1,228
M14	2,036	1,355
M15	2,033	1,217
M16	2,240	1,269
M17	1,631	1,127
M18	1,805	1,164

Ölçeğin yapı geçerliliğini değerlendirmek amacıyla, Temel Bileşenler Analizi (Principal Component Analysis) yöntemi kullanılarak Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) uygulanmıştır. Ölçeğin ilk formunda yer alan 18 maddeye ait faktör yüklerinin .309 ile .776 arasında değiştiği belirlenmiştir. Yapılan analiz sonucunda, bu 18 madde dört faktör altında toplanmış ve söz konusu yapı, toplam varyansın %55.739'unu açıklamıştır.

Maddelerin faktör yapısı içindeki dağılımlarını daha açık şekilde belirlemek amacıyla Kaiser Normalizasyonu ile birlikte Direct Oblimin döndürme yöntemi kullanılmış ve sekiz döndürme işlemi sonucunda maddelerin dört alt ölçek altında yerleşimi netleşmiştir. Ancak, bu yapı içerisinde 10. maddenin (.086 farkla) ve 14. maddenin (.122 farkla) iki faktöre de anlamlı düzeyde bağlandığı görülmüştür. Bu durum yapı geçerliliğini olumsuz etkileyebileceğinden, öncelikle 10. madde analizden çıkarılmıştır. Ancak yapılan yeni analizde, bu kez 2. maddenin iki faktöre 0.100'den düşük katsayılarla bağlandığı tespit edilmiştir. Literatürde önerilen kriterler doğrultusunda (Tabachnick & Fidell, 2013) hem 10. hem de 2. madde analiz dışı bırakılmış ve ölçek 16 maddeye indirilmiştir.

Bu yeni analizde ise 1. maddenin başlangıç katsayısının .253 olduğu ve döndürme işlemi sonucunda hiçbir faktöre .30'un üzerinde bir yükü bağlanmadığı görülmüştür. Bu nedenle 1. madde de çıkarılmış ve ölçeğin son hali 15 maddelik bir forma indirgenmiştir.

15 maddelik bu form üzerinde gerçekleştirilen AFA'da, Keiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterliliği katsayısı .813 olarak bulunmuştur. Bartlett Sphericity testi ise 105 serbestlik derecesi ile $\chi^2 = 2716.951$ ve $p < .01$ düzeyinde anlamlı sonuç vermiştir. Bu sonuçlar, faktör analizine uygun veriler elde

edildiğini ve analizlerin güvenilir biçimde yürütüldüğünü göstermektedir. Ölçeğin 15 maddelik versiyonuna ilişkin başlangıç faktör yükleri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Ölçeğin İlk Analizdeki Katsayıları

	Initial	Extraction
M3	1,000	,511
M4	1,000	,609
M5	1,000	,778
M6	1,000	,769
M7	1,000	,740
M8	1,000	,448
M9	1,000	,404
M11	1,000	,432
M12	1,000	,603
M13	1,000	,595
M14	1,000	,495
M15	1,000	,605
M16	1,000	,586
M17	1,000	,857
M18	1,000	,839

Çıkarım Yöntemi: Temel Bileşen Analizi

Ölçeğin bu formu 4 faktör altında toplanmıştır (Tablo 3). Bu 4 faktörlü yapısının ise toplam yanıt varyansının %61.811’ini açıkladığı saptanmıştır.

Tablo 3. Ölçeğin Açıkladığı Varyans

Bileşen	Başlangıç Eigenvalue			Yükleme Kareler Toplamı			Döndürülmüş Kareler Toplamı
	Toplam	% Varyans	Kümülatif %	Toplam	% Varyans	Kümülatif %	Toplam
1	4,145	27,632	27,632	4,145	27,632	27,632	3,476
2	2,760	18,402	46,034	2,760	18,402	46,034	3,215
3	1,253	8,350	54,384	1,253	8,350	54,384	2,129
4	1,114	7,427	61,811	1,114	7,427	61,811	1,894
5	,836	5,570	67,381				
6	,815	5,431	72,813				
7	,728	4,853	77,665				
8	,624	4,162	81,827				
9	,566	3,772	85,599				
10	,476	3,173	88,772				
11	,446	2,975	91,746				
12	,433	2,883	94,630				
13	,314	2,097	96,726				
14	,281	1,872	98,598				
15	,210	1,402	100,000				

Ölçek maddelerinin Direct Oblimin döndürme yöntemi ile hangi faktörler altında yer aldığı ise Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Ölçeğin Madde İçeriği Katsayıları

Maddeler	Bileşen			
	1	2	3	4
M13	,799			
M15	,744			
M14	,728			
M16	,711			
M12	,553			,415
M11	,528			
M9	,433			
M5		,882		
M7		,855		
M6		,854		
M8		,628		
M17			,878	
M18			,866	
M4				,786
M3				,706

Çıkarım Yönetmi: Principal Component Analysis.

Döndürme Yöntemi: Oblimin with Kaiser Normalization.

4.3. Faktör Yapısı ve Güvenirlik Analizi

Yapılan analizler sonucunda, 15 maddelik ölçek yapısında dört faktörün oluştuğu belirlenmiştir. Birinci faktörde 11, 12, 13, 14, 15, 16 ve 9 numaralı maddeler; ikinci faktörde 5, 6, 7 ve 8 numaralı maddeler; üçüncü faktörde 17 ve 18 numaralı maddeler; dördüncü ve son faktörde ise 3 ve 4 numaralı maddeler yer almıştır.

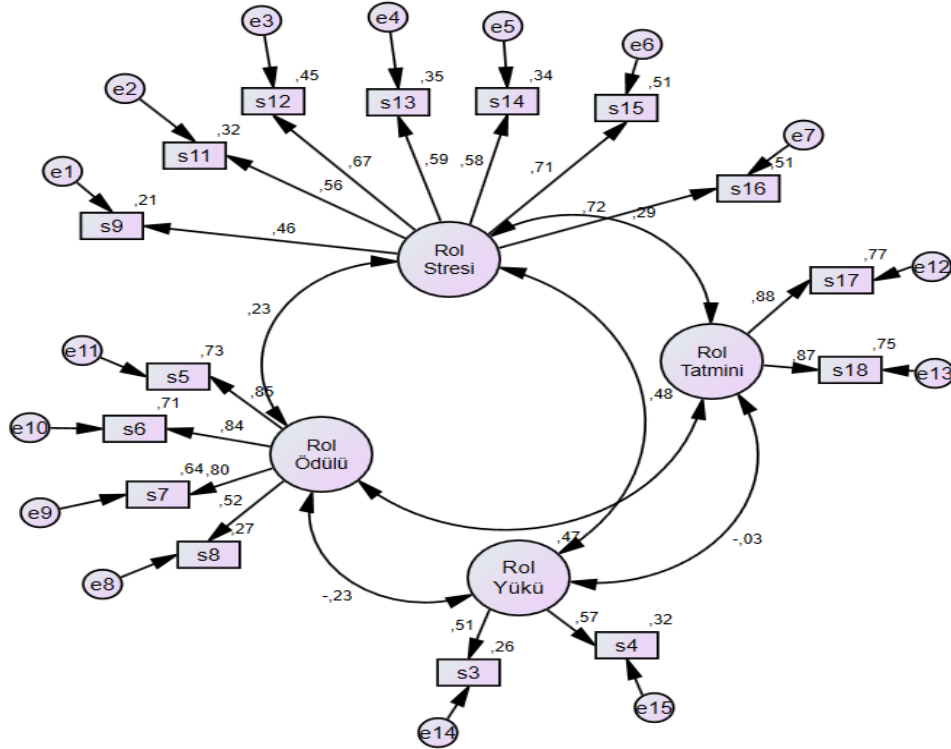
Ölçeğin güvenirliği, iç tutarlılığı yansıtan Cronbach's alfa katsayıları üzerinden değerlendirilmiştir. Buna göre, ölçeğin genel güvenirlik katsayısı .793 olarak hesaplanmıştır. Faktör bazında değerlendirildiğinde; birinci faktör (Rol Stresi) için .817, ikinci faktör (Rol Ödülü) için .813, üçüncü faktör (Rol Tatmini) için .864 ve dördüncü faktör (Rol Yükü) için .737 değerleri elde edilmiştir. Bu sonuçlar, tüm alt ölçeklerin iç tutarlılık düzeylerinin kabul edilebilir ve yüksek güvenirlik düzeyinde olduğunu göstermektedir.

Elde edilen faktör yapısı, içerik analizi ile desteklenmiş ve maddelerin anlam içerikleri dikkate alınarak faktörler adlandırılmıştır. Buna göre; birinci faktör “**Rol Stresi**”, ikinci faktör “**Rol Ödülü**”, üçüncü faktör “**Rol Tatmini**” ve dördüncü faktör “**Rol Yükü**” olarak isimlendirilmiştir.

4.4. Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)

Ölçeğin yapı geçerliliğini daha ileri düzeyde test etmek amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) gerçekleştirilmiştir. Bu analizde, her bir faktöre ait maddelerin ilgili örtük değişkenleri ne ölçüde temsil ettiğini belirlemek üzere standartlaştırılmış regresyon katsayıları dikkate alınmıştır. DFA sonuçlarına göre, tüm maddelerin geçerli düzeyde regresyon katsayılarıyla ait oldukları örtük değişkenlere bağlandığı görülmüştür. Elde edilen bu sonuçlar, ölçeğin dört faktörlü yapısının araştırma amacına

uygun olduğunu ve ölçüm modelinin istatistiksel açıdan anlamlı biçimde desteklendiğini ortaya koymuştur. DFA'ya ilişkin model diyagramı Şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1: Anne Baba Stres Ölçeği doğrulayıcı faktör analizi.

4.5. Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) Bulguları

Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA), ölçeğin dört faktörlü yapısını test etmek amacıyla AMOS 22 programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Analizde, “Rol Stresi”, “Rol Ödülü”, “Rol Tatmini” ve “Rol Yüğü” faktörleri örtük değişken (latent variable) olarak modele dahil edilmiştir. Gözlenen veriler ile hedeflenen kuramsal yapının uyumluluğunu test eden bu analiz sonucunda, elde edilen uyum indeksleri modelin genel olarak iyi bir uyum gösterdiğini ortaya koymuştur (Hu & Bentler, 1999).

Modelin ki-kare değeri $\chi^2=252.976$, serbestlik derecesi $df=84$ ve anlamlılık düzeyi $p=.000$ olarak bulunmuştur. Ki-kare serbestlik oranı (CMIN/DF) ise 3.012 olarak hesaplanmış ve kabul edilebilir sınırlar içerisinde olduğu görülmüştür. Ayrıca modelin diğer uyum iyiliği indeksleri şu şekildedir:

- CFI (Karşılaştırmalı Uyum İndeksi) = .936
- AGFI (Ayarlanmış Uyum İndeksi) = .908
- RMSEA (Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü) = .063
- GFI (Uyum İyiliği İndeksi) = .912

Bu değerler, modelin iyi düzeyde bir uyum gösterdiğine işaret etmektedir (Hu & Bentler, 1999).

Modeldeki faktörler arasındaki korelasyon katsayıları incelendiğinde, Rol Stresi ile Rol Ödülü arasında $r=.235$, Rol Tatmini ile $r=.287$ ve Rol Yüğü ile $r=.475$ düzeyinde pozitif ve anlamlı ilişkiler ($p<.01$) olduğu görülmüştür. Rol Ödülü ile Rol Tatmini arasındaki ilişki de pozitif yönde anlamlı bulunmuştur ($r=.467, p<.01$). Öte yandan, Rol Ödülü ile Rol Yüğü arasında $r = -.229$ düzeyinde negatif ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($p<.01$). Ancak Rol Tatmini ile Rol Yüğü arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu bölümde ilk olarak ölçeğin çevrildiği diğer dillerdeki çalışmalara değinilecektir.

5.1. Anne Baba Stres Ölçeğinin Farklı Kültürlerdeki Uyarlamaları ve Psikometrik Özellikleri

Berry ve Jones (1995) tarafından geliştirilen Anne Baba Stres Ölçeği, ebeveynliğin olumlu ve olumsuz yönlerini dört alt faktör üzerinden değerlendiren bir ölçme aracıdır. Ölçeğin farklı dillere yapılan uyarlamalarında hem faktör yapısı hem de madde sayısı açısından çeşitlilik gösterdiği görülmektedir. Bu çalışmalarda ölçeğin 12 ile 18 madde arasında değişen versiyonlarının kullanıldığı ve tek faktörlü, iki faktörlü ya da orijinalinde olduğu gibi dört faktörlü yapılar elde edildiği rapor edilmiştir. Aşağıda, farklı kültürlerde gerçekleştirilen bazı önemli uyarlama ve psikometrik incelemelere yer verilmiştir:

- Çince Uyarlama (Cheung, 2000): 0–12 yaş aralığında çocuğı olan 257 ebeveyne uygulanmış; 6’lı Likert tipi ölçek kullanılmıştır. Bir madde çıkarılarak ölçek 17 maddeden oluşmuş, 2 faktörlü bir yapı sergilemiş ve güvenirlik katsayısı .89 bulunmuştur.
- Leung ve Tsang (2010): Cheung’un uyarlamasının psikometrik değerlendirmesini yapmış, okul çağındaki çocuklara sahip 200 ebeveyne uygulamıştır. 6’lı Likert tipi ölçekle, 2 madde çıkarılmış, 16 maddelik ve tek faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Güvenirlik katsayısı .89’dur.
- Malezya Uyarlaması (Norizan & Shamsuddin, 2010): 2–12 yaş aralığında çocuğına sahip 147 anneye uygulanmıştır. Ölçek orijinaldeki gibi 4 faktörlü yapıda kalmış, hiçbir madde çıkarılmadan 18 madde ile uygulanmış ve güvenirlik katsayısı .83 bulunmuştur.
- İspanyol Göçmen Popölasyonu (Baker ve ark., 2011): Amerika’daki 43 göçmen ebeveyne uygulanmış; bir madde çıkarılarak 17 maddelik, 4 faktörlü bir yapı elde edilmiş ve güvenirlik katsayısı .72 olarak bulunmuştur.
- Zelman ve Ferro (2018): 3–13 yaş aralığında çocuğı olan 304 ebeveyne uygulanmış, 6 madde çıkarılmış ve 12 maddelik, 2 faktörlü bir yapı oluşturulmuştur. Güvenirlik katsayısı .81’dir.
- Danimarka Uyarlaması (Pontoppidan ve ark., 2018): 0–12 yaş grubundaki çocuklara sahip 1110 ebeveyne uygulanmış, tüm 18 madde korunarak 2 faktörlü yapı doğrulanmış, güvenirlik katsayısı .89 olarak bulunmuştur.

- Portekiz Uyarlaması (Algarvio ve ark., 2018): 3–10 yaş aralığındaki çocuklara sahip 3842 ebeveyne uygulanmıştır. Dört madde çıkarılarak 14 maddelik, 4 faktörlü bir yapı elde edilmiş; güvenirlik katsayısı .78’dir.
- Avustralya Uyarlaması (Harding ve ark., 2020): 6 aylıktan 16 yaşa kadar çocuklara sahip 324 katılımcıya uygulanmıştır. Hiçbir madde çıkarılmadan 18 maddelik form korunmuş; ölçek tek faktörlü bir yapı göstermiş ve güvenirlik katsayısı .88 bulunmuştur.
- Norveç Uyarlaması (Nærde & Hukkelberg, 2020): 12–14 yaş grubundaki çocuklara sahip 200 ebeveyne 5’li Likert tipi ölçekle uygulanmıştır. 2 madde çıkarılarak 16 maddelik, 4 faktörlü yapı oluşturulmuş ve güvenirlik katsayısı .75 olarak rapor edilmiştir.
- Yunanistan Uyarlaması (Ekizoglou ve ark., 2022): Okul çağında çocuğu olan 200 ebeveyne uygulanmıştır. 2 madde çıkarılarak 16 maddelik, tek faktörlü bir yapı elde edilmiş ve güvenirlik katsayısı .89 olarak belirlenmiştir.

Bu uyarlamalar göstermektedir ki Parental Stress Scale, farklı kültürel bağlamlarda uygulandığında esneklik gösterebilen bir yapıdadır. Uyarlamalarda faktör sayısı ve madde sayısındaki farklılıklar, kültürel farklılıkların ölçek algısı ve ebeveynlik deneyimleri üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Farklı ülkelere ait faktör yapıları, madde sayıları, örneklem özellikleri ve güvenirlik katsayılarına ilişkin özet bilgiler Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. Anne Baba Stres Ölçeği’nin psikometrik çalışmalarının özeti.

Yazar	Örneklem	Yaş aralığı	Ölçek faktör sayısı	Ölçek madde sayısı	Güvenirlik katsayısı
Berry ve Jones (1995)	416 anne	0-15 yaş	4	18	.83
Cheung (2000)	257 anne-baba	0-12 yaş	2	17	.89
Ornoz ve diğ. (2007)	211 anne-baba	0-2 yaş	2	12	.76
Leung ve Tsang (2010)	200 anne-baba	Okul çağı	1	16	.89
Norizan ve Shamsuddin (2010)	147 anne	2-12 yaş	4	18	.83
Pontoppidan ve diğ. (2017)	1110 anne	0-12 yaş	2	18	.81
Brito ve Faro (2017)	304 anne-baba	3-13 yaş	2	12	.81
Algarvio ve diğ. (2018)	3842 anne-baba	3-10 yaş	4	14	.78
Zelman ve Ferro (2018)	50 anne-baba	6-10 yaş	4	17	.84
Nærde ve Hukkelberg	1096 anne-baba	12-14 yaş	4	16	.75
Harding ve diğ. (2020)	324 bakım veren	6 ay-16 yaş	2	18	.88
Ekizoglou ve diğ., 2022	735 anne	0-12 ay	2	18	.84

Anne Baba Stres Ölçeği (ABSÖ) ile ilgili literatür incelendiğinde, ölçeğin oldukça çeşitli popülasyonlarda ve bakım veren gruplarda kullanıldığı görülmektedir. Bu popülasyonlar arasında;

normal gelişim gösteren çocuklara sahip ebeveynler, davranışsal veya duygusal zorlukları olan çocuklara sahip aileler, psikiyatrik tanıya sahip çocukların ebeveynleri, fiziksel/bilişsel farklılıkları olan çocuklarla yaşayan aileler yer almaktadır. Ayrıca ölçek; biyolojik ebeveynlerin yanı sıra koruyucu aileler, evlat edinen ebeveynler, tek ebeveynli aileler ve büyükanneler gibi farklı bakım veren bireyler üzerinde de uygulanmış ve geçerli sonuçlar üretmiştir.

Farklı ülkelerde yapılan uyarlama çalışmalarında, Anne Baba Stres Ölçeğinin faktör yapısındaki çeşitlilik ve bazı maddelerin çıkarılması veya değiştirilmesi, kültürel normlar, ebeveynlik rollerine dair beklentiler ve çocuk yetiştirme tarzlarındaki farklılıklarla açıklanabilir. Örneğin, Doğu Asya toplumlarında (Çin, Hong Kong gibi) ebeveynlik genellikle çocuk başarısı odaklı, daha otoriter bir yapıya sahiptir. Bu nedenle ödül veya tatmin faktörleri, Batı kültürlerindeki gibi güçlü şekilde ayrılmayabilir. Cheung (2000) ve Leung & Tsang (2010) çalışmalarında, pozitif ebeveynlik yönlerini ölçen maddelerin daha zayıf faktör yükleri verdiği gözlenmiştir.

Buna karşın, İskandinav ülkelerinde (örneğin Danimarka uyarlaması), ebeveynlik daha demokratik bir yapıda ele alınmakta ve çocukla kurulan duygusal bağ, bağımsızlık eğitimiyle birlikte desteklenmektedir. Bu nedenle, ödül ve tatmin faktörlerinin daha güçlü olduğu ve stresin daha çok “sistemsel baskılar” üzerinden algılandığı görülmüştür.

Benzer biçimde, Latin Amerika ülkelerinde yapılan çalışmalarda (örneğin Portekizce ve İspanyolca uyarlamalar), toplumsal destek sistemlerinin etkili olması, aile içi dayanışmanın stres algısını farklı şekillendirdiği ve bazı maddelerin anlamsal geçerliliğini etkilediği görülmektedir.

Bu farklılıklar, ebeveynlik stresinin yalnızca bireysel değil, aynı zamanda kültürel, sosyoekonomik ve toplumsal bağlamda değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla Türk kültürüne uyarlanan bu çalışmada, özellikle çocukların akademik başarısı, toplumsal normlara uygunluk ve aile içi rol beklentilerinin stresi belirleyici faktörler arasında yer alması beklenmektedir.

5.2. Türkçe Formun Yapı Geçerliliği ve Güvenirliği

Araştırmacı tarafından uyarlanan Anne Baba Stres Ölçeği’nin Türkçe formu, orijinal ölçek yapısına paralel olarak 4 faktörlü bir yapı sergilemiş, 15 maddeden oluşmuştur. Elde edilen bu bulgular, ölçeğin iç tutarlılığının güvenilir düzeyde olduğunu ve ölçme amacıyla kullanılabilirliğini desteklediğini göstermektedir. Faktörlerin içeriklerine göre adlandırılmıştır: Rol Stresi, Rol Ödülü, Rol Tatmini, Rol Yüğü. Güvenirlik analizleri, Cronbach’s alfa katsayılarıyla değerlendirilmiş ve tüm ölçek için: .793, birinci faktör (Rol Stresi): .817, ikinci faktör (Rol Ödülü): .813, üçüncü faktör (Rol Tatmini): .864, dördüncü faktör (Rol Yüğü): .737 olarak tespit edilmiştir.

Faktörlere ilişkin madde dağılımları ve güvenilirlik katsayıları Tablo 5’te detaylı biçimde sunulmuştur.

Tablo Hata! Belgede belirtilen stilde metne rastlanmadı..Anne Baba Stres Ölçeği Türkçe formu faktör madde dağılımı.

Faktör Adı	Madde Numarası	Güvenirlik Katsayısı
Rol Stresi	11-12-13-14-15-16-9	.817
Rol Ödülü	5-6-7-8	.813
Rol Tatmini	17-18	.864
Rol Yüklü	3-4	.737
Anne Baba Stres Ölçeği		.793

Diğer dillere yapılan uyarlamalar ve psikometrik incelemelerle karşılaştırıldığında Anne Baba Stres Ölçeği Türkçe Formunun geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu sonucuna varılabilir.

6. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Gelecek Araştırmalara Öneriler

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Araştırmanın örneklemi, yalnızca İstanbul'daki bir çocuk ruh sağlığı merkezine başvuran ve çocuklarında duygusal, davranışsal ya da ruhsal bozukluk olan ebeveynler oluşturmaktadır. Dolayısıyla bulguların genellenebilirliği, farklı sosyoekonomik ve coğrafi bölgeler için sınırlı olabilir. Ayrıca örneklemdaki katılımcıların büyük çoğunluğunu anneler oluşturmaktadır. Yalnız babalar, geniş aile bireyleri (büyükanne, dede gibi) veya bakım veren diğer kişiler çalışmaya dahil edilmemiştir. Bu tür bir klinik örneklem, ebeveynlik stresinin “ortalama toplumdaki” düzeyini temsil etmeyebilir. Ayrıca klinik örneklemda stres düzeyi, çocukların psikiyatrik durumlarından ötürü anlamlı biçimde daha yüksek olabilir. Bu durum, ölçeğin genellenebilirliğini sınırlar. Bunun yanı sıra verilerin yalnızca anne babaların kendi beyanlarına dayanması sosyal kabul edilebilirlik önyargısına açık bir durum yaratabilir.

Gelecek çalışmalarda, Anne Baba Stres Ölçeğinin yalnız ebeveynler, farklı sosyoekonomik düzeyler, kırsal kesimlerde yaşayan aileler veya koruyucu aileler gibi çeşitli gruplarda test edilmesi önerilmektedir. Ayrıca ölçeğin farklı gelişimsel özelliklere sahip çocukların ebeveynlerinde nasıl çalıştığı da ayrı bir araştırma konusu olarak ele alınabilir.

Pratik uygulamalar açısından, ölçeğin sosyal hizmet uzmanları, klinik psikologlar, aile danışmanları ve eğitimciler tarafından hem klinik taramalarda hem de erken müdahale programlarında kullanılması mümkündür. Özellikle stres düzeyi yüksek ailelerle çalışan alan uzmanları için, Anne Baba Stres Ölçeği kısa ve uygulanabilir yapısıyla yararlı bir değerlendirme aracı olabilir.

Kaynakça

- Abidin, R. R. (1990). *Parenting Stress Index* (2nd ed.). Pediatric Psychology Press.
- Abidin, R. R. (1992). The determinants of parenting behavior. *Journal of Clinical Child Psychology*, 21(4), 407–412. https://doi.org/10.1207/s15374424jccp2104_12
- Abidin, R. R. (1995). *Parenting Stress Index: Professional manual* (3rd ed.). Psychological Assessment Resources.
- Algarvio, S., Leal, I., & Maroco, J. (2018). Parental stress scale: Validation study with parents of children from 3 to 10 years old. *Psicologia: Reflexão e Crítica*, 31(1), 16. <https://doi.org/10.1186/s41155-018-0097-4>
- Baker, C. N., Arnold, D. H., & Meagher, S. (2011). Enrollment and attendance in a parent training prevention program for conduct problems. *Prevention Science*, 12(2), 126–138. <https://doi.org/10.1007/s11121-010-0187-0>
- Belsky, J. (1984). The determinants of parenting: A process model. *Child Development*, 55(1), 83–96. <https://doi.org/10.2307/1129836>
- Berry, J. O., & Jones, W. H. (1995). The parental stress scale: Initial psychometric evidence. *Journal of Social and Personal Relationships*, 12(3), 463–472. <https://doi.org/10.1177/0265407595123009>
- Bied, E. (1997). Childcare and parental stress: The cost of balancing work and family. *Child Psychology Review*, 9(4), 808–812.
- Brito, R. C., & Faro, A. (2017). Adaptação da Parental Stress Scale para uso com cuidadores de crianças brasileiras. *Psicologia: Teoria e Pesquisa*, 33, e33413. <https://doi.org/10.1590/0102.3772e33413>
- Carter, B., & McGoldrick, M. (1999). *The expanded family life cycle: Individual, family, and social perspectives*, (3rd ed.). Allyn & Bacon.
- Cheung, C. (2000). Psychometric properties of the Chinese version of the Parental Stress Scale. *Psychologia: An International Journal of Psychology in the Orient*, 43(4), 253–261.
- Coleman, H. L. (2011). Family transitions and stress: Implications for family therapy. *Journal of Family Therapy** 33(4), 368–382. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6427.2010.00513.x>
- Deater-Deckard, K. (2004). *Parenting stress*. Yale University Press.
- Ekizoglou, A., Bakoula, C., & Lahana, E. (2022). Adaptation and validation of the Parental Stress Scale in Greek parents. *Psychology*, 13(3), 291–305. <https://doi.org/10.4236/psych.2022.133020>
- Fox, R. A. (2009). Sleep deprivation and infant care: Effects on parenting stress. *Early Human Development*, 85(2), 77–80. <https://doi.org/10.1016/j.earlhumdev.2008.10.006>
- Gladding, S. T. (2015). *Family therapy: History, theory, and practice*, (6th ed.). Pearson.
- Goode, W. J. (1960). A theory of role strain. *American Sociological Review*, 25(4), 483–496. <https://doi.org/10.2307/2092933>

Greenfield, E. A., & Marks, N. F. (2006). Adult children's roles and parents' stress. *Journal of Aging and Health*, 18(3), 440–464. <https://doi.org/10.1177/0898264306287345>

Harding, S., Loxton, D., & Adams, C. (2020). Validation of the Parental Stress Scale in an Australian population. *Child: Care, Health and Development*, 46(5), 613–620. <https://doi.org/10.1111/cch.12774>

Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6(1), 1–55. <https://doi.org/10.1080/10705519909540118>

Kwok, S. Y. C. L., & Wong, D. F. K. (2000). Parenting stress and parenting styles among Chinese mothers. *Journal of Child and Family Studies*, 9(1), 59–75. <https://doi.org/10.1023/A:1009476410577>

Lessenberry, B. M., & Rehfeldt, R. A. (2004). Coping resources and stress in families of children with disabilities. *Journal of Early Childhood Research*, 2(3), 231–244. <https://doi.org/10.1177/1476718X04042974>

Milkie, M. A., Nomaguchi, K. M., & Denny, K. E. (2008). Time use and well-being among parents. *Journal of Marriage and Family*, 70(1), 86–100. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2007.00464.x>

Milkie, M. A., & Denny, K. E. (2014). Intensive parenting: A critical analysis. *American Sociological Review*, 48(2), 240–256. <https://doi.org/10.1177/0003122414536392>

Nærde, A., & Hukkelberg, S. S. (2020). Parenting stress and child behavior problems: A study of Norwegian mothers. *Child & Family Social Work*, 25(3), 435–444. <https://doi.org/10.1111/cfs.12697>

Neuman, W. L. (2013). *Social research methods: Qualitative and quantitative approaches*, (7th ed.). Pearson.

Nomaguchi, K. (2012). Parenthood and psychological well-being: Clarifying the role of child age and parent–child relationship quality. *Journal of Family Issues*, 33(4), 491–516. <https://doi.org/10.1177/0192513X11415354>

Nomaguchi, K. M., & Milkie, M. A. (2003). Costs of children: Parenting stress and marital quality. *Journal of Marriage and Family*, 65(2), 356–374. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2003.00356.x>

Norizan, A., & Shamsuddin, K. (2010). Predictors of parenting stress among Malaysian mothers of children with autism spectrum disorder. *Asian Journal of Psychiatry*, 3(3), 144–149. <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2010.06.007>

Oronoz, M., Alonso-Arbiol, I., & Balluerka, N. (2007). A Spanish adaptation of the Parental Stress Scale. *Psicothema*, 19(4), 687–692.

Pearlin, L. I. (1989). The sociological study of stress. *Journal of Health and Social Behavior*, 30(3), 241–256. <https://doi.org/10.2307/2136956>

Pearlin, L. I. (1999). The stress process revisited. In C. S. Aneshensel & J. C. Phelan (Eds.), *Handbook of the sociology of mental health*, (pp. 395–415). Springer.

Pontoppidan, M., Nielsen, T., & Kristensen, I. H. (2018). Psychometric properties of the Danish Parental Stress Scale: Rasch analysis in a sample of mothers with infants. *PLOS ONE*, 13(11), e0205662. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0205662>

Rubio, D. M., Berg-Weger, M., Tebb, S. S., Lee, E. S., & Rauch, S. (2003). Objectifying content validity: Conducting a content validity study in social work research. *Social Work Research*, 27(2), 94–104. <https://doi.org/10.1093/swr/27.2.94>

Sheridan, C. L., & Radmacher, S. A. (1998). *Health psychology: Challenging the biomedical model*, (2nd ed.). Wiley.

Shiraev, E., & Levy, D. (2017). *Cross-cultural psychology: Critical thinking and contemporary applications*, (6th ed.). Routledge.

Simon, R. W. (1992). Parental role strain, race, and psychological distress. *Journal of Health and Social Behavior*, 33(1), 25–35. <https://doi.org/10.2307/2136852>

Sümbüloğlu, K., & Sümbüloğlu, V. (2005). *Biyoistatistik* (11. baskı). Hatipoğlu Yayıncılık.

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*, (6th ed.). Pearson Education.

Teater, B. (2015). *An introduction to applying social work theories and methods*, (2nd ed.). McGraw-Hill Education.

Umberson, D. (1992). Relationships between adult children and their parents: Psychological consequences for both generations. *Journal of Marriage and the Family*, 54(3), 664–674. <https://doi.org/10.2307/353251>

Zelman, J. J., & Ferro, M. A. (2018). The parental stress scale: Psychometric properties in parents of children with chronic health conditions. *Journal of Family Psychology*, 32(7), 940–946. <https://doi.org/10.1037/fam0000457>

ETİK ve BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Toplumsal Politika Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir. Yazarlar etik kurul izni gerektiren çalışmalarda, izinle ilgili bilgileri (kurul adı, tarih ve sayı no) yöntem bölümünde ve ayrıca burada belirtmişlerdir.

Kurul adı: İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA REKTÖRLÜĞÜ Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Başkanlığı

Tarih: 20.12.2021

No: 2021/163